

emberiség sok szempontból parciális, nemzetállamokra, ellenséges tömbökre tagolt, nem csak politikai és gazdasági értelemben, ezért a teljes rendszer (a technikai civilizációink) egyre instabilabb.

Egy rendszerszemléletű és tudományos világkép alapján álló etikának kellene meghatároznia a tudományok, technológiák és hasznosításuk általános és gyakorlati szabályait, a legáltalánosabb (legfontosabb) ősi (vallási) erkölcsi elvekkel összhangban. Az a rettenet, hogy a XX. század második felében csak a tétlenség ingadozó fala védte az emberiséget a pusztulástól, sok embernek segített felismerni az erőszakmentesség rendkívüli új szerepét a jelenkori történelemben. **Az új etika egyik, de talán legfontosabb alapelve, a (jézusi) szeretet (adás, szolgálat, erőszakmentesség) elve lehet.** Az alapelvekre kell építeni a konkrét tudományokra, technikákra, technológiákra és felhasználásokra vonatkozó tételeket, vagyis a gyakorlatot.

Bár fontos a vallási megközelítés is, mégis azt kell mondanom, hogy egy vallási alapokon álló etika, önmagában nem töltheti be az új univerzális etika szerepét, mégpedig azért nem, mert a vallások általános elfogadottsága és "közös nevezője" nem elég nagy. Továbbá nem várható, hogy egy tudomány-technika-etika problémát meglehet oldani kizárólag hit-vallás-etika alapokon, de ez az állítás egy külön tanulmányt érdemel. Az embert, a technikai civilizációkat, és a teljes természetet védő új univerzális etikát, világméretű konzultációkkal és összefogással lehet kidolgozni. Ez a folyamat évtizedek óta zajlik, csakhogy kevés eredménnyel és az idő sürget.

A valóban fontos kérdések egy részére a tudomány válaszol, vagy – hitem szerint – válaszolni fog, egy másik részére viszont nem is akar, nem is tud válaszolni. {Miért kellene a tudománynak mindentudónak, mindenhatónak lennie? Sok fontos kérdés nem a tudomány témakörébe tartozik. A természettudomány csodákat tett az elmúlt századokban, és most azt követeljük tőle, hogy tegyen még nagyobb csodákat. Ha ezt mégsem tenné meg, akkor megkövezzük és sarlatánnak kiáltjuk?}

A lényeg egyszerű:

Van, amit nem szabad felhasználni; van, amit nem szabad kifejleszteni sem; és létezik olyan is (kevés), amit nem szabad megismerni sem.

Vagy ha ezek közül valamelyik tiltás mégis sérült, akkor hatástalanítani, illetve szigorúan titkosítani kell. Úgy is fogalmazhatunk, hogy az etikának kell megmondania, hogy egy fal ledönthető-e, vagy ha ledől, újra kell-e építeni és addig is a külső falak (a feltalálók és a felhasználók falát) lebontását meg kell akadályozni.

Tény, hogy a fenti gondolatmenet csak egy-két összefüggést ragad ki a problémakörből, ezért nem is lehet

teljes. Törekvésünk mindössze annyi volt, hogy szemléletesen bemutassuk; ha a létező globális csúcstechnológiák fejlettsége nincs összhangban egy univerzális etikával, akkor az, földméretű instabilitást eredményez, ami genetikai oka lesz az apokalipszisnek.

2013. március

JUHÁSZ MIKLÓS

RÓLATOK, MAGAMRÓL, MIRÓLUNK...

Nem elmélkedést, nem értekezést akarok írni, hanem vallomást. Rólatok, magamról, mirőlünk... Arról, hogy miért, miben, hogyan mondhatjuk magunkról: "mi"? Két házaspár, akiket egyébként rokoni kapcsolat is összefűz, egy apáca, egy főiskolás, egy pap. `Egy baráti kör`. Hetenként három késő esti órát együtt olvasó, vitatkozó, feketekávézó és "pletykáló" társaság. Ezen túl - vagy inkább ezen innen? - emberileg, személynek szólan is szeretik egymást. Frontátvonulások időkben persze kissé megmorogva egymást. Szociológiai háttérünket tíz gyermek, két iskolai osztály, laboratóriumi kutatás, egészségügyi raktári adminisztráció és egy nemplébániai templom közössége adja. Munkaerőcsere, tisztességetikára, igazságosság-csúcsértékre, közéleti katolicizmusra nevelő szerzetesi iskolákból, szerzetesrendekből, kálvinista ihletésű családi körből, már az illegalitás idejében is kommunista édesapa mellől, cseleklányos, gyerekszobás polgári milióból, cserkészkedésből, rózsafüzér- társulattól, AC-s múltból, a lelkiismerete felett isteni tekintéllyel uralkodni akaró lelkiatyai vezetésből, patriarkális jellegű család-modellből, providás jellegű, liturgikus beállítottságú családtípusokkal történt lelki és szellemi barátkozásokból...és nem is akarom folytatni hányféle (és egy-egy személyben persze keveredő, egymást átfedő, vagy időbelileg követő) szellemi-lelki miliókból jöttek, jöttünk.

És hol tartunk most? `Van-e közös "mi" profilunk? Egyek vagyunk abban, hogy keresztény hitünket akarjuk újraértelmezni; természetesen a tudatunkban, érzelmeinkben ma is elevenen ható múltunknak, szellemi-lelki háttérünknek megfelelően különböző mélységben. Van, aki szívesen ásna le egészen az alapokig, hogy onnét kiindulva építsen valami egészen újat. Van, aki megelégednék újszerű fogalmazásokkal. Mindegyikünknek tetszik az Isten= Szeretet megfogalmazás. Tetszik a szeretet-őstény dinamizmusában kibontakozó belső isteni életről, ennek leghűbb földi lenyomatáról, a házasságról - közös olvasmányaink alapján - kialakított kép. Tetszik, hogy az erkölcsi csúcserték a szeretet. Barátkozunk a szeretet konkretizálásával - adásban, szolgálatban, erő-nem-alkalmazásban, illetve szegénységben, társadalmi kicsiségben, üldözöttségben. Barátkozunk, mert tudatunkat meghatározza létünk, mert előzményeinkben adott determináltságaink következtében egyikünk sincs ott társadalmilag, ahol egyébként lehetne. Egyfelől szívesen ideologizáljuk tehát társadalmi kicsiségünket, s mindazt, ami ebből következik. Másfelől szellemi-lelki, szociológiai előzményeinknek, tudatalatti irányulásainknak megfelelően "gondban" vagyunk az evilági országra irányuló felelősség, a közrend fenntartása, a tudományos kutatómunka sikere, az írói-költői ambíció, hivatás és családi kötöttség, hagyományos templomi, ill. egyházközségi keretek fennmaradása miatt. Vitatkozva egymással, vitatkozva olvasmányaink szerzőivel. Biblia centrikus szemléletünknek megfelelően persze végső tekintélyként az evangéliumok Jézus ajkára adott nyilatkozatai szolgálnak. Értelmezésükben viszont már erősen hatna olvasmányaink szerzőinek kisarkításai a szeretet-csúcserték konkretizálásának céljából. Mindez szívós utóvédharcokban a - természetesen csak a társaság szemlélete szerinti, "hagyományos", "konzervatív", "dogmatikus" nézetekkel. `Elevenen él körünkben az Egyház nem-klerikális mivoltának tudata, azaz az egyetemes papság, a küldetés-továbbadás gondolata. "Pletyka-rovatunk" tematikája: gondjaink a "többiek" (= a klerikálisok) tekintetében. A "többiek" felé irányuló kritikáinkban hamarabb kialakul a "mi"-profilunk, mint befelé forduló tanulóköri munkánkban. Sokszor érezzük - problémázunk is róla eleget, hogy egyre inkább távolodunk azoktól, akikkel valamikor egyek voltunk. Ma úgy érezzük, nincsen mondanivalóink egymás számára; idegenek ők nekünk, idegenek vagyunk mi nekik.

Most szeretnék magamról vallani. Éppen a "mi" problémával kapcsolatban. Megvallom: tetszik nekem ez a sokszínűség. "Profi" vagyok ebben a közösségben, de éppen az a jó, hogy sem az én véleményem, sem olvasott szerzőink véleménye, nem az egyházi tanítóhivatal, nem az élő hagyomány tekintélyi erejével tükröződik tudatotokban. Minden állítás, vélemény annyit ér, amennyit az érvei. A "mi"-profil kialakulása természetesen így lassúbb, de szervezesebb. `Nagyon szomorú lennék,

ha azt érezném, hogy az eddigi tekintélyek helyébe újak lépnének, ha olvasmányainkat, hozzáfűzött kommentárjaimat tekintélyi alapon dogmatizálnátok, vagy akár ha közös megtárgyalás alapján fogadnánk el végérvényes "dogmatikus" definíciókat, amolyan kis-zsinat formájában. Vagy ha valami új liturgiát akarnánk a "mi" liturgiánkként baráti társaságunkban. Ha valamiféle szektás ízű magatartásformákkal akarnánk közösséget építeni. Szóval: ha kritizálva az Egyház intézményesülését, a mi baráti körünk akarna intézményesülni, öncélúvá válni. Akár más, hasonló baráti körökkel kapcsolatot keresve... Személyünkre vonatkozólag kezdjük megérteni, mit jelent a kicsiség, a szolgálat. Úgy érzem ezt kell következetesen alkalmazni minden közösségre; magunkra, a miénkre is. Vallomásom most arra irányul, hogy áttételesen nagyon sokat valósítottok a küldetésből, de szerényen, háttérben maradva. Arra gondolok, hányszor beszéljük meg - akár előre, akár visszatekintve - veletek, gyerekeitekkel a vasárnapi igehirdetés (homília, elmélkedés) tematikáját, problematikáját. Szolgálat ez, a "többiek" szolgálata - ha áttételesen is.

És itt jön szóba a küldetés egy fontos problémája, amely feltétlenül egyik komponense a régi barátoktól eltávolodásunknak. A küldöttet valaki küldi. A küldött küldőjének mondanivalóját közvetíti. Az egyházi tanítóhivatal jelenlegi felfogása szerint, tehát a második vatikáni zsinat óta, a "laikus" küldetés többé nem lehet vitás. De mondanivalónk tartalmára vonatkozólag már fennáll a probléma. Amit legsajátosabb "mi"-mondanivalónknak érzünk (átformálódásban lévő tudatunk tartalmi) az nincs benne a kortárs keresztény köztudatban. Amikor tudat átalakítást akarunk végezni a kortárs keresztények körében, kinek a küldetésében, kinek a nevében és megbízásából képviseljük tudat átalakítást célzó mondanivalónkat? A "hagyományos"-közkeletű, az "egyházias" felfogás nevében nem, és így - legalábbis pszichológiailag - nem érezhetjük magunkat a "hivatalos egyház" küldöttjeinek; és éppen a legsajátosabb "mi"-mondanivalók tekintetében nem. Akikhez küldöttek lennénk határozott bizalmatlanságot is éreznek: eretnokséget, szektásságot, egyházellenességet, rombolási, bontási szándékot szimatolnak. Mert "hitkételyt", "hitellenes kísértést" érez sok keresztény - főleg katolikus (!), lelkiismeret minden problémafelvetésben. Vannak, akik társaságbeli illetlenséget éreznek minden vallást érintő kérdésfelvetésben, társalgási témában; protestáns-keresztény, hívő-hitetlen, s egyéb irracionális érzékenységeket sértő "vallásvitákat" nyilván liberális hagyományaik alapján. Ha "marketing"-módszerű küldetésre vállalkoznánk (amitől persze mindannyiunknak borsódzik a háta, nem utolsósorban pénzbeszedői jellege, vagy akárcsak ürügye miatt, no meg a szektás formája miatt is), még inkább felmerül a kinek a nevében történő küldetés kérdése. Becsületességünk tiltja, hogy megmaradjunk an-

nál a felületes "apostolkodás"-nál, amit esetleges legfejlettebb tudatú hivatalos egyházi küldöink is elképzelnek; de azt is tiltja, hogy küldöink háta megett olyan mélységekbe menjünk, amire nem küldtek minket.

Legtöbb lehetőséget a párbeszédre a nem "egyházias" beállítottságú, kellő értelmi szinttel rendelkező, becsületesebb emberek, a kereső típusok nyújtják, akik megszokták, hogy elfogulatlanul nézzenek szembe kérdésekkel. Náluk a "kinek a nevében történik a küldetés" kérdése fel sem merül. Nem képviseljük a hivatalos egyházat, amire nem is kíváncsiak. Az sem baj, ha nincs kifejeződés "mi"-véleményünk. Önmagunkat képviseljük, saját tudatunkat...

ameddig eljutottunk újraértelmezésünkben, amit szervesen, ténylegesen magunkévá tettünk. Nem szerveztek véleményét igyekszünk torzításmentesen képviselni, hanem arról "vallunk", ami ténylegesen a mienk, ami ténylegesen bennünk él, minden mellétekintet nélkül, még a megnyerési szándékot is háttérben hagyva. Így nem kell félnünk attól, hogy úgy tekintenek minket, hogy végső fokon mégis csak a "hatalmi" egyház ügyeskedését, taktikázását szolgálja mondanivalónk, `s mi is csak - talán tudattalan - "balekjai" vagyunk valamiféle klerikális taktikának.

Végső soron, annyiban vagyunk "mi", amennyiben szolgálni tudunk. Nem öncél a közösség. Nem is a közösség nevében vagyunk küldöttek. Saját belső meggyőződéseink elkötelezettségei vagyunk. S éppen ezért - talán mondanom sem kell - ez az "én" véleményem, nem biztos, hogy a tiétek is; tehát nem biztos, hogy "mi" a véleményem...

1972

FARKAS ISTVÁN

LÁZÁR ÖTÖDIK NAPJA, AVAGY EGY GAZDAG EMBER HÉTKÖZ- NAPJA...

Ült a számítógépe előtt az irodájában és azon töprengett, hogy mit mondjon a délutáni megbeszélésen. A téma: az éves ellenőrzési terv. Már tegnap összeállította azokat az apró részleteket, melyekből össze kellett volna állni a tervjavaslatnak, de az nem állt össze. Még mindig, több év gyakorlata után is, nehezen viselte el, hogy neki kellett meghatározni az ellenőrzés főbb szempontjait. A sértett önértet: talán én vagyok a vezérigazgató? — a gög: megmutathatnám nektek, milyen egy jó ellenőrzési terv! — és a lustaság: majd lesz valahogy, vívtak benne csatát, de leginkább az egész tevékenység ellentmondásosságának az érzése zavarta. Azokat kellett ellenőriznie, akik egész nap rohangáltak, szerveztek, ügyintézték, vezettek azért, hogy másoknak

és neki is legyen mit hazavinnie harmadikán a feleségének. Sok volt a gond és sok a baj körülötte és nagyon jól látta ezeket. Azt is látta, hogyan tesz meg mindenki minden tőle telhetőt, napi tíz-tizekét órában és mégis hogyan alakul át minden, lassan, egy egészen más vállalattá. Olyanná, amelyet senki sem akart, de amelyet már el tud viselni a környezet: kisebbet, szegényebbet, és a bankok erőszakosságának végletekig kiszolgáltatottabbat. De volt más is. Lánya kórházban fekszik az első terhességével és ki tudja mi lesz a vége? Anyja, nővére most költöztek vidékre, felesége a fogaival kínlódik.

Gondolatainak áradata hirtelen megszakadt. Keze lehányatott és önkéntelenül egy mély lélegzetet vett. A számítógép képernyőjén megjelent a szokásos, lassan vándorló felirat: "Amit akarjátok, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is akképpen cselekedjétek azokkal". Nézte a képernyőt és a piros felirat lassan feloldódott a kék mezőben. Már nem mozgott semmi, már megszűnt minden zaj, már a feladatot is elfelejtette. A nagy, süket üresség lassan teljesen elborította. Nem érzett már semmi mást, csak annyit, hogy lebegve úszik egy nagy, szennyes tó felszínén, érzi a sok szemetet, de azok már nem zavarják. Csendesen kinyújtja karjait, végigfekszik a háborgó víz tükrén és könnyedén himbálódzik, mint egy parafa dugó. És ebbe a csendes, de éber lebegésbe szokott néha beúszni, vagy villanásszerűen megjelenni az a valami, amire éppen akkor szüksége van. Már megszokta ezt a fordított világot, mert a jót könnyű megszokni. Már nagyon kevés dolgot csinált azért, mert eltervezte, elhatározta, akarta. Egyre jobban és jobban ráhagyatkozott azokra az áramlatokra, melyek körülötte kialakultak és melyek sokkal jobban tudták, hogy neki mi a jó, mint ő maga. Tudatossága csak arra terjedt ki, hogy megvizsgálja az áramlat irányát: lefelé húz, vagy fenntart.

Már kora reggel, mikor még csukott szempillái mögül csak azt tudta megállapítani, hogy borult, vagy derült az ég és a füle tele volt a rigók énekével, melyek hangja a lakótelep betonfalai között úgy visszhangzik, mint a szál bükkerdőben, már akkor azokra a szokásokra hagyatkozott, melyeket évek alatt ilyen áramlatok alapján kapott, megtapasztalt és megszokott. A véletlenül kezébe akadt, vagy kezébe nyomott könyvekben, véletlenül elejtett szavakban talált rá a számára legfontosabb dolgokra. Reggelente, még felkelés előtt elvégzett néhány gyakorlatot, mely az emésztőrendszerét, energia-rendszerét, az idegrendszerét ébresztette, stabilizálta. Mikor kiült az ágya szélére, rendszerint imádkozott, vagy csak rámosolygott Istenre. Próbálkozott az éjszakai, majd a reggeli meditációval is, de ez még nem ment. Nem erőltette. Majd eljön annak is az ideje, ha szükséges. Felesége még rendszerint aludt és csak félálomban búcsúzott tőle a szokásos néhány, apró csókkal, vagy csak az arcuk-orruk összedörzsölésével, ami még húsz év után is boldogsággal töltötte el. Negyed